

VÄLJ ENERGIEFFEKTIVA INNERGLAS

En stor del av upplevelsen med ett fönster ligger i glaset. Fram till 1930-talet var det munblåst glas och senare ett valsat, maskindraget glas som gav liv åt ytan. Från 1950-talet började det moderna floatglaset användas som har en perfekt yta men ger ett plattare intryck.

Utvecklingen går fort inom fönsterindustrin mot att skapa mer energieffektiva fönster. Det gäller även energieffektiviseringen av äldre fönster. Genom att montera ett energiglas/isolerglas i innerbågen kan U-värdet förbättras avsevärt utan att utseendet förändras. Ett äldre tvåglasfönster med ett U-värde på ca 2,8 kan med ett energiglas förbättras till 1,8. Monteras istället ett isolerglas kan det i bästa fall komma ner i 1,3 vilket nästan går att jämföra med ett treglasfönster som vanligen ligger på 0,9-1,2 i U-värde (källa: Energimyndigheten).

Vid fönsterbyten i kulturbyggnader rekommenderar Kulturmagasinet 2+1 fönster framför treglasfönster. Treglasfönster kräver ofta kraftigare dimensioner på grund av tyngden och kan inte heller kombineras med äkta, genomgående spröjsar.

Idag kan nytillverkade, livfulla kulturglas kombineras med effektiva energiglas.

Tänk på detaljerna

Kittfalsar ger ett annat uttryck än glaslister i aluminium. Beslag och hörnjärn kan bidra med gammaldags finesse. Fundera även på mötet med fasaden. Ibland plätas hela fönstersmygen vid montering och ger ett helt annat utseende än vad man tänkte när fönstren valdes.

Idag är det standard med vita fönster men det är en relativt ny tradition. Oftast har tanken varit att fönstren ska synas i fasaden och inte smälta samman med väggen. Vanliga fönsterkulörer genom tiderna har varit exempelvis grönt, grått, brunt och rött. Även om man vill ljusa upp invändigt finns det en vits i att behålla en kulör utvändigt. Det finns böcker och broschyrer kring vilka kulörer som varit vanliga under vissa tider, men lättast kan vara att ta en kniv och skrapa fram underliggande färglager om originalfönstren finns kvar.

Beslag och hörnjärn kan bidra med gammaldags finesse.

Exempel på fönstertyper

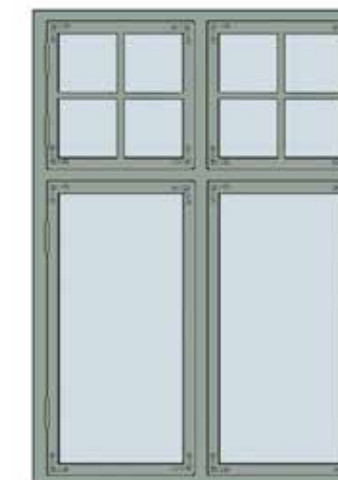
Sent 1800-tal

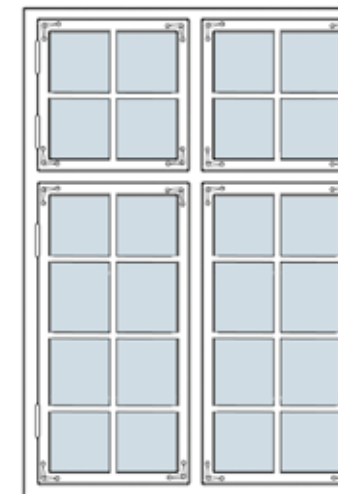
Tidigt 1800–1900-tal

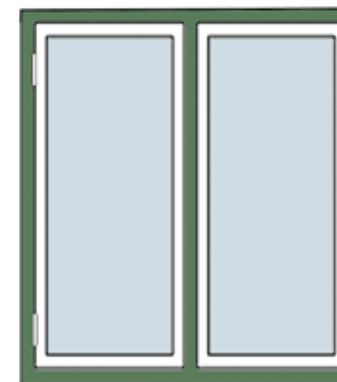
ca 1900–1910-tal

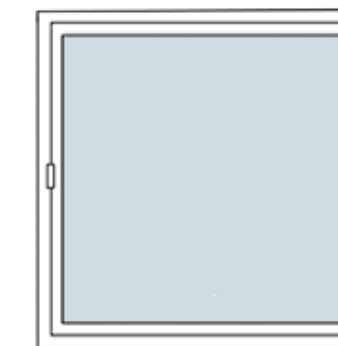
ca 1910–1920-tal

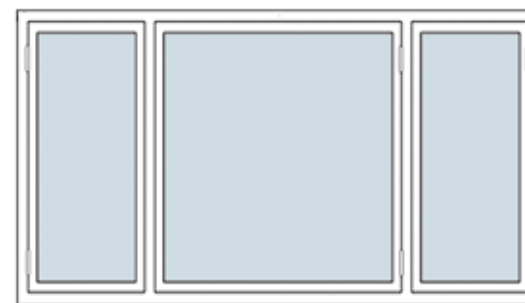
1930-tal och framåt

1950–1960-tal

1940–1950-tal

RENOVERA *eller*
BYTA FÖNSTER?

Kulturmagasinet hjälper dig att besluta

Behöver fönstren verkligen bytas?

Vi förespråkar alltid att originalfönster i första hand bevaras, tätas och renoveras. Äldre fönster som överlevt till idag har oftast god virkeskvalitet och är välgjorda. Även om de ser bedrägliga ut så kan det vara så enkelt att de bara behöver kittas och målas. Mindre rötskador kan lagas och både täthet och energivärden kan förbättras. Ett renoverat fönster av god kvalitet håller sannolikt längre än ett nytt av sämre kvalitet.

Fönster som har överlevt i kanske 100 år har hög kvalitet från början och ger liv åt fasaden då de inte är exakt lika. Fabriksnya kan upplevas fyrkantigt stela i ett hus som satt sig lite med åren eftersom de är gjorda för moderna hus. Det finns gott om steg-för-stegbeskrivningar till hur du själv renoverar fönster och det finns flera specialiserade hantverkare som kan rädda även de mest hopplösa fall.

Det kan vara så enkelt att fönstret bara behöver kittas och målas

Vid byte, följ originalmaterial

I kulturhistoriska byggnader förespråkar vi originalmaterial, i de flesta fall innebär det träfönster men det kan också vara stålprofiler på en funkisbyggnad. Det finns en uppsjö av olika material och utföranden exempelvis trä, aluminium, aluminiumklädda träfönster eller komposit. Vissa är utformade för att bättre smälta in i en äldre byggnad men eftersom olika material åldras olika kommer skillnaden bli

tydligare med åren. Ett normalt slitage och löpande underhåll ger ett traditionellt fönster patina och låter det åldras tillsammans med fasaden.

Underhållsfria fönster kan verka ekonomiskt på kort sikt, men i många fall innebär det att fönstret inte heller går att underhålla. När skador uppstår får hela fönstret ersättas och det finns en risk att det utgått ur sortimentet.

Följ ursprunglig indelning

Det är detaljerna som gör helheten. Om du ska byta fönster, var noga med att hitta fönster som överensstämmer i tjocklek på karm och båge med de befintliga. Klumpiga fönster förändrar inte bara utseendet utan ger också mindre ljusinsläpp. Detaljer som hyvlade profiler och spröjsar är inte bara dekor som skapar en vacker inramning utan finns för att sprida ljuset i rummet.

Treglasfönster eller andra fönsterkassetter som måste vara täta kan i regel inte fås med genomgående spröjs utan har utanpåliggande spröjsar. Fasta spröjs ger ett djup och är vackra både från in- och utsidan. Idag kombineras de oftast i 2+1-fönster tillsammans med ett slätt och lättskött innerglas.

Ny fönsterindelning förändrar huset

Ursprungligen var dessa fönster sidohängda och alla fyra rutor gick att öppna separat.

...och hängning

Minst lika viktigt som form och material är att tänka på hur fönstren är hängda. Stora delar av året står ett fönster på glänt, så kallade glidhängda fönster på ett gammalt hus kan då få fasaden att se skev ut. Det beror på att en mittpost är en bärande del av ett fönster, därför ser det främmande ut när den ersätts med en påklistrad del som öppnas ihop med fönstret.

Inåtgående fönster gör att fönsterbänken måste tömmas vid vädring och de är ofta inte lika täta mot slagregn och kraftig blåst. Äldre fönster är ofta utåtgående. De kräver att man lutar sig ut för att putsa, men upplevs ofta som nättare. Hängningen påverkar inte bara hur fasaden ser ut när fönstret är öppet utan även hur fönsterbågen sitter i karmen, det vill säga hur långt in glasytan hamnar i fasaden. Låt därför ursprunget avgöra.

VÅRA RÅD

- Renovera och täta äldre fönster istället för att byta ut. Passa på att energieffektivisera samtidigt!
- Vid byte, välj samma material som originalet.
- Följ ursprunglig indelning och hängning.
- Anpassa fönstret efter befintligt fönsterhåll, undvik klumpiga utfyllnader och insticksfönster.
- Fönstrets placering i djupled har stor betydelse för upplevelsen av huset, låt det inte sjunka in i fasaden.
- 2+1-glas fönster är ofta nättare och bättre anpassade fönster än 3-glas fönster.
- Minimera plåtintäckning av karm.
- Tänk på detaljerna. Beslag, kittfals, spröjsar och glastyp spelar stor roll för helheten.
- Jämför! Stor firma eller litet snickeri? Det kan löna sig att leta runt, tänk på vad som ingår i priset och vad du får för pengarna.

KULTURMAGASINET

Beöksadress: Gisela Trapps väg 1
Postadress: 251 89 Helsingborg
Tel 042-10 50 00
(Helsingborg kontaktcenter)

HELSINGBORG

Materialvalet spelar stor roll för helhetsintrycket